

WILLIAM B. MARSH
BRUCE R. CARRICK

365

**DE ZILE
CARE AU MARCAT
ISTORIA OMENIRII**

LITERA

București
2021

Editura Litera

Tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19

e-mail: contact@litera.ro

www.litera.ro

365 de zile care au marcat istoria omenirii
William B. Marsh, Bruce R. Carrick

Copyright © 2004, 2021 Grup Media Litera
pentru versiunea în limba română
Toate drepturile rezervate
Imaginile care ilustrează acest volum
aparțin domeniului public

Traducere din limba engleză:
Constantin Dumitru-Palcus

Textele privind istoria României au fost elaborate de

Petre DAN-STRĂULEȘTI

Editor: Vidrașcu și fiii
Redactori: Teodora Pavel, Georgiana Harghel
Corector: Georgiana Enache
Copertă: Andrei Gamarț
Tehnoredactare și prepress: Marin Popa

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MARSH, WILLIAM B.

365 de zile care au marcat istoria omenirii /
William B. Marsh, Bruce R. Carrick. – București: Litera, 2021

ISBN 978-606-33-6745-8

I. Carrick, Bruce
94

CUPRINS

Prefață.....	7
■ IANUARIE.....	11
■ FEBRUARIE.....	72
■ MARTIE.....	127
■ APRILIE.....	184
■ MAI.....	237
■ IUNIE.....	292
■ IULIE.....	345
■ AUGUST.....	399
■ SEPTEMBRIE.....	458
■ OCTOMBRIE.....	518
■ NOIEMBRIE.....	578
■ DECEMBRIE.....	633
Indice de evenimente pe zile.....	697

1 ianuarie

Samuel Pepys își începe jurnalul

1660 „1 ian. (Ziua Domnului). Azi-dimineață (în ultima vreme, noi am locuit la mansardă) m-am sculat, mi-am îmbrăcat costumul cu fustanele mari, căci în ultima vreme n-am purtat alte straie decât pe acestea. M-am dus la capela domnului Gunning de la Exeter House, unde acesta a ținut o slujbă foarte reușită...”

Așa începe prima însemnare din jurnalul lui Samuel Pepys, jurnal pe care l-a ținut conștiincios nouă ani și cinci luni. De la capelă, Pepys s-a întors în încăperile pe care le ocupa cu chirie în Axel Yard, ca să se ospăteze cu resturile fripturii de curcan de la Crăciun, împreună cu Elizabeth, soția lui, care se arsesse la mână în timp ce pregătise mâncarea. Și-a petrecut după-amiaza verificându-și registrele contabile. Seara, el și doamna Pepys au luat cina la locuința tatălui său din Salisbury Court, „unde au mai venit doamna The. Turner și Madam Morrice, care au cinat cu noi. După aceea, soția mea și cu mine le-am condus pe doamne acasă și apoi ne-am întors”.

Când a început jurnalul, Pepys, fiul ambițios al unui croitor de condiție modestă, dar având norocul unor veri influenți, avea două-

Samuel Pepys

zeci și șase de ani. Absolvise Magdalene College de la Cambridge, era căsătorit de cinci ani și se afla la începutul unei cariere lungi și încununată de succes ca slujitor al coroanei. A ținut jurnalul, al cărui conținut era în cea mai mare parte ferit de priviri indiscrete datorită faptului că folosea o scriere stenografică, până pe 31 mai 1669, când vederea slăbită l-a obligat să se oprească. Jurnalul descrie foarte

multe dintre marile evenimente și personalități ale zilei – regele Carol al II-lea, Marele Incendiu din 1666, ciuma, curtea regală, politica Restaurației și războiul naval împotriva olandezilor –, dar toate acestea servesc ca fundal pentru subiectul principal, descris cu o candoare remarcabilă, anume Pepys însuși, „acest ego fascinant despre care doar el s-a ostenit să scrie“, după cum spunea Robert Louis Stevenson.

Jurnalul lui Pepys a fost ținut secret în timpul vieții sale. După moartea lui, survenită în 1703, cele șase volume legate în piele au rămas necunoscute printre celelalte cărți și documente din biblioteca sa personală vreme de mai bine de un secol. Jurnalul a fost publicat prima oară în 1825, într-o versiune masiv expurgată, din care au fost eliminate numeroase pasaje ce tratau cu franchețe chestiuni delicate de politică, dar și cuceririle amoroase ale lui Pepys. În pofida ciuntirilor editoriale la care a fost supus, jurnalul a fost recunoscut ca o operă de geniu. Au urmat ediții tot mai cuprinzătoare, dar abia în 1970 a fost publicat exact în forma în care l-a scris Pepys. Biograful Claire Tomalin a rezumat astfel ceea ce a reușit să înfăptuiască autorul:

Cel mai neverosimil aspect aflat în miezul vieții sale lungi, complexe și cât se poate de lumești este capodopera lui secretă... Realizarea este uluitoare, dar nu găsești nici urmă de ostentație sau de aroganță; iar când ai întors ultima pagină a jurnalului, știi că te-ai aflat, în același timp, în compania celui mai obișnuit și a celui mai neobișnuit scriitor pe care-l vei întâlni vreodată.

În aceeași zi

- 1431:** Se naște Rodrigo Borgia (papa Alexandru al VI-lea)
- 1449:** Se naște Lorenzo de Medici (Magnificul)
- 1729:** Se naște omul de stat britanic Edmund Burke
- 1735:** Se naște revoluționarul american Paul Revere
- 1863:** Proclamația de Emancipare devine lege, iar patru milioane de sclavi americani sunt eliberați
- 1901:** Este înființat Commonwealthul australian

2 ianuarie

Ferdinand și Isabela cuceresc ultima fortăreață maură din Spania

1492 „Sunt ale tale, mărite rege, dacă asta a fost voința lui Allah“, a spus Boabdil, conducătorul Granadei, în timp ce-i înmâna cheile orașului regelui Ferdinand de Aragón, după un asediu care durase nouă luni, dar, practic, fără vărsare de sânge.

Așadar, în această zi, cu peste cinci secole în urmă, ultima fortăreață maură din Spania a capitulat în fața puterii zdrobitoare a Regilor Catolici, Ferdinand și Isabela. Maurii, care sosiseră în Spania cu aproape opt sute de ani înainte, în 711, au fost în sfârșit înfrânți. Porțile cetății Granada au fost deschise larg pentru a-i îngădui lui Ferdinand să intre, având asupra lui marea cruce din argint pe care o purtase cu el pe tot parcursul acestei cruciade de opt ani.

Umilit de această capitulare, Boabdil a părăsit cetatea însoțit de suita lui și nu s-a mai întors niciodată. Ajuns pe o culme înaltă

Familia lui Mahomed al XII-lea la Alhambra, după căderea Granadei în 1492, de Manuel Gómez-Moreno González, cca 1880

a munților Alpujarras, s-a oprit să mai arunce o privire către cetatea pe care o pierduse. Întorcându-se către mama lui, care călărea alături de el, o lacrimă i s-a prelinș pe obraz. Dar în locul compasiunii la care se aștepta, mama l-a dojenit cu dispreț: „Te pricepi să plângi ca o muiere pentru ce nu ai fost în stare să aperi ca un bărbat“. Creasta stâncoasă de pe care Boabdil a privit pentru ultima oară către Granada s-a numit de atunci El Ultimo Suspiro del Moro („Ultimul suspin al maurului“).

Cucerirea Granadei a provocat o mare și intensă bucurie în toată Europa creștină, la fel de mare precum cucerirea Ierusalimului de către cruciații creștini în urmă cu aproape patru secole. Nicăieri bucuria n-a fost însă mai mare decât în Spania, care, în timpul efortului general de înfrângere a maurilor, a devenit în sfârșit o națiune cu adevărat unificată.

În aceeași zi

17 d.Hr.: Trec în neființă poetul roman Publius Ovidius Naso (Ovidiu) și istoricul roman Titus Livius

1635: Cardinalul Richelieu înființează Academia Franceză

3 ianuarie

Surghiunirea lui François Villon

1463 Delincent de rând, marele poet francez François Villon a fost condamnat să fie *pendu et étranglé* („spânzurat și sugrumat“) ca urmare a participării la un scandal sângeros pe străzile Parisului, dar pe 3 ianuarie Parlamentul francez i-a comutat pedeapsa în surghiun pe zece ani, astfel încât el a părăsit în grabă orașul.

Villon (al cărui nume real era François de Montcorbier) s-a născut la Paris în 1431, dar și-a petrecut viața ca poet rătăcitor, în compania unei bande de hoți și de criminali. În 1455 a fost condamnat pentru uciderea unui preot cu sabia în timpul unei

încăierări provocate de aburii alcoolului în mănăstirea Saint-Benoît, dar în cele din urmă a fost grațiat de rege.

Știm că Villon a fost închis de cel puțin trei ori după aceea, însă, în ciuda vieții sale rebele, a creat câteva dintre cele mai frumoase poezii din literatura franceză, printre care celebra *Ballade des Dames du Temps Jadis* (*Balada doamnelor de altădată*), cu al ei refren obsedant *Mais où sont les neiges d'antan?* („Dar unde sunt zăpezile de altădată?“).

Surghiunirea lui Villon din Paris pe 3 ianuarie este ultima veste pe care o avem despre el. Nu știm nici unde, nici când a murit.

„Spânzurații“ („*Les pendus*“), gravură din *Oeuvres de François Villon*, imprimată de Pierre Levet, 1489

În aceeași zi

106 î.Hr.: Se naște omul de stat roman Marcus Tullius Cicero

1521: Papa Leon al X-lea îl excomunică pe Martin Luther

1777: George Washington înfrânge forțele generalului Cornwallis în bătălia de la Princeton

1833: Britanicii dobândesc controlul asupra Insulelor Falkland

4 ianuarie

Se naște părintele poveștilor

1785 Primul din șase copii, Jacob Grimm s-a născut în această zi la Hanau. Celebritatea lui durabilă se datorează unei lucrări în trei volume numită *Kinder und Hausmärchen*, pe care a publicat-o împreună cu fratele lui Wilhelm când nici unul dintre ei nu împlinise treizeci de ani. Cartea este cunoscută sub titlul *Poveștile fraților Grimm*, iar titlul ei înseamnă, într-o traducere mai literală, *Povești pentru copii și întreaga familie*, sugerând că

destinatarii cărții ar fi atât copiii, cât și adulții. În opinia celor doi frați, poveștile populare erau importante pentru toată lumea deoarece exprimau, la un nivel universal, visele, temerile și bucuriile omenirii. Considerată cea mai mare antologie de povești alcătuită vreodată, colecția include povești atât din Germania, cât și din întreaga Europă, din sudul însořit (Spania) până în nordul friguros (Finlanda). Printre cele mai cunoscute se numără *Albă-ca-Zăpada*, *Prințul fermecat*, *Hänsel și Gretel*, *Rumpelstiltskin*, *Muzicanții din Bremen*, *Cenușăreasa*, *Croitorașul cel viteaz*, *Lupul și cei șapte iezi* și *Frumoasa din pădurea adormită*.

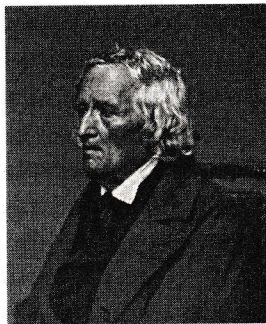
În epocă, Jacob era cunoscut pentru o activitate mult mai serioasă. Stăpânind la perfecție șapte limbi străine, în timpul vieții sale rătăcitoare a fost secretar la Biroul de război din Kassel, bibliotecar privat al regelui Jérôme al Westphaliei, bibliotecar și lector la Universitatea din Göttingen, delegat la Congresul de la Viena și profesor la Berlin, precum și invitat personal al regelui Prusiei. Ca expert renumit al limbii germane, a scris o carte care făcea legătura dintre istoria timpurie a poporului german și dezvoltarea limbii.

Dintre toate operele sale, Grimm a considerat că realizarea sa principală era un masiv dicționar etimologic german. Din păcate, la moartea sa, survenită la șaptezeci și opt de ani, încă lucra la litera F. (Fratele lui, Wilhelm, murise înaintea lui, pe când ajunseseră la litera D.) Totuși, dicționarul nu a fost abandonat, fiind definitivat abia după nouăzeci și șapte de ani.

În aceeași zi

1797: Napoleon îi înfrânge pe austrieci în bătălia de la Rivoli

1809: Se naște francezul Louis Braille, inventatorul alfabetului pentru nevăzători

Jacob Grimm
(1785–1863)

5 ianuarie

Alexandru Ioan Cuza
este ales domnitor al Moldovei

1859 În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, accentuata decadere a Imperiului Otoman, concomitent cu creșterea apetitului Imperiului Rus de a anexa noi teritorii în drumul său spre Constantinopol, plănuıt de împăratul Petru cel Mare, a deschis și „problema românească”. În vara anului 1853, trupele Rusiei trec Prutul și ocupă principatele române, declarând război Imperiului Otoman. Este începutul conflictului armat cunoscut în istorie ca Războiul Crimeii (1853–1856). În primăvara anului următor are loc, la Viena, conferința internațională ce avea înscrisă pe ordinea de zi viitorul regim politic al Moldovei și al Țării Românești. În timpul lucrărilor, contele Walewski, reprezentantul Franței, se pronunță pentru unirea țărilor române sub un prinț autohton sau străin ereditar. Congresul de pace de la Paris (13/25 februarie–18/30 martie 1856), care punea capăt Războiului Crimeii, reia „chestiunea românească” și propune un set de măsuri pentru rezolvarea ei. Se prevedea convocarea, în Moldova și în Țara Românească, a unor Adunări (Divanuri) ad-hoc pentru a exprima voința poporului, prin aleșii săi din aceste organisme politice, în problema organizării viitoare a celor

Alexandru Ioan Cuza, litografie de Josef Kriehuber, 1861

Cortegiul domnesc trece pe sub turnul mitropoliei.

două țări române. După o încercare neizbutită de a constitui, în Moldova, o Adunare ad-hoc dominată de adversari ai unirii, Poarta Otomană se vede nevoită să organizeze o nouă consultare populară, încheiată cu o victorie concludentă a elementelor uni-oniste. În Rezoluția adoptată de Adunarea ad-hoc din Moldova (octombrie 1857) se cerea „Unirea Principatelor într-un singur stat sub numele de România”; „Printz străin cu moștenirea tronului, ales dintr-o dinastie domnitoare a Europei, ai cărui moștenitori să fie crescuți în religia țării”. O rezoluție cu un conținut identic este adoptată și de Adunarea ad-hoc din Țara Românească.

La Conferința reprezentanților celor șapte puteri (10/22 mai–7/19 august 1858, Paris) se semnează convenția prin care cele două țări vor purta denumirea de *Principatele Unite ale Moldovei și Țării Românești*, moment de referință al înfăptuirii actului Unirii. Se hotără alegerea, pe baza unui cens ridicat, a unei Adunări Elective pentru Moldova și a alteia pentru Țara Românească, în scopul desemnării viitorului domn. Adunarea Electivă din Moldova îl alege, la 5/17 ianuarie 1859, în unanimitate, pe colonelul Alexandru Ioan

Cuza. La rândul său, Adunarea Electivă a Țării Românești îl proclamă, la 24 ianuarie/5 februarie, domnitor tot pe Cuza. Astfel, prin dubla lui alegere, s-a înfăptuit unirea celor două țări române într-un stat național unitar.

În aceeași zi

1066: Moare Eduard Confesorul, unicul rege sanctificat al Angliei

1477: Carol cel Viteaz al Burgundiei este ucis într-o luptă din apropiere de Nancy

1585: Walter Raleigh capătă rangul de cavaler

1589: Moare Caterina de Medici

1592: Se naște șahul Jahan, cel care a construit Taj Mahalul

6 ianuarie

Omul care avea să poruncească mareei devine rege

1017 În această zi, Canute (Knut), regele despre care știm că a poruncit mareei să nu mai vină, a fost încoronat la vechea catedrală St Paul din Londra.

Canute a venit prima oară în Anglia din Danemarca odată cu armata cuceritoare a fratelui său, în 1013. În următorii trei ani el a tras pe sfoară, a cucerit sau a distrus întreaga opoziție locală și, în cele din urmă, a obținut coroana Angliei la moartea lui Edmund Braț de Fier.

La început, Canute i-a ucis fără milă pe toți opozanții, dar, cu timpul, a început să se bazeze tot mai mult pe baronii englezi, încetul cu încetul înlocuindu-și miniștrii danezi cu cei englezi.

Domnia lui Canute a fost dreaptă și bună; a devenit un sprijinitor înfocat al Bisericii și a mers în pelerinaj la Roma. Totuși, după criteriile moderne, legislația din timpul domniei sale era uneori excesiv de austeră; de exemplu, Legea 53 prevedea că, dacă o femeie comite adulter, soțul ei este îndreptățit să pună stăpânire pe întreaga ei avere, iar „ea își va pierde nasul și urechile”.

Dar Canute nu și-a uitat originile scandinave, moștenind tronul Danemarcei în 1019 și pe cel al Norvegiei în 1028, ceea ce l-a făcut rege peste trei țări simultan. Și în Scandinavia a fost un rege la fel de drept, celebru pentru cuvintele: „Nu vreau nici un ban dobândit în urma unei nedreptăți“.

Canute a murit în 1035, iar fiul său legitim Hardecanute a devenit rege al Danemarcei, în vreme ce fiul lui nelegitim Harold a pus mâna pe tronul Angliei. Cinci ani mai târziu, Harold a murit, iar Hardecanute a devenit rege al Angliei.

Dacă vă îndoiiți că un monarh cu atâtea reușite ar putea fi atât de caraghios încât să poruncească mării, aveți dreptate. Povestea adevărată se referă la aversiunea lui Canute față de curtenii lingușitori care nu pridideau să-i elogieze puterile presupus nemărginite. Într-o zi el a cerut ca tronul să-i fie adus la țărmul mării, după care a poruncit: „Oceanule! Pământul pe care mă aflu îmi aparține, iar tu te afli sub suveranitatea mea. Așadar, să nu îndrăznești să te înalți – supune-te poruncilor mele și nu care cumva să-mi uzi veșmântul“.

Curtenii care-l însoțeau au așteptat ca marea să se supună, dar aceasta a continuat cu încăpățănare să-și rostogolească valurile. Când apa i-a udat încălțările, Canute s-a adresat curtenilor:

Manuscris medieval cu anluminuri înfățișându-i pe regii Edmund al II-lea al Angliei (stânga) și Canute, din *Chronica Majora* scrisă și ilustrată de Matthew Paris

„Mărturisiți acum cât de ușuratică și de amăgitoare este puterea unui rege pământean față de acea măreață putere care stăpânește forțele naturii“.

În aceeași zi

1412: Ioana d'Arc se naște la Domrémy, Franța

1838: Samuel Morse face prima demonstrație publică a invenției sale, telegraful electric

1919: Moare președintele american Theodore Roosevelt

7 ianuarie

Ultima fortăreață engleză din Franța

1558 Vreme de secole, regii Angliei au considerat părți ale Franței ale lor, începând cu William Cuceritorul, care încă era duce al Normandiei după ce pusese mâna pe coroana Angliei.

În pofida succesului unor regi francezi, precum Filip August, în redobândirea unor ținuturi franceze, monarhii englezi au continuat să emită pretenții asupra unor mari porțiuni din Franța. În 1345, Eduard al III-lea al Angliei a declanșat Războiul de o Sută de Ani pentru recucerirea unor teritorii pe care le considera ale sale, iar în 1346, în urma unui asediu de unsprezece luni, i-a învins prin înfometare pe locuitorii portului francez Calais, adăugând orașul la proprietățile sale.

Și astfel Calais a rămas al englezilor timp de peste două secole, fiind ultima posesiune engleză în Franța, până când regele Henric al II-lea a hotărât să-i alunge pentru totdeauna pe englezi din țară. Henric l-a ales pe cel mai mare general al său, François de Lorraine, al doilea duce de Guise, și i-a poruncit să asedieze Calais. Guise era un oștean robust și athletic în vârstă de treizeci și nouă de ani, care luptase toată viața pentru regii francezi. Pe față avea o cicatrice adâncă în urma unei răni căpătate în luptă pe când avea douăzeci și șase de ani, fapt ce i-a adus și porecla Le Balafre (Brăzdatul).